

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-59>

УДК 351.741

Анісімов Д.О.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню сутності застосування фізичної сили як складової особистої безпеки поліцейського, а також формулюванню новітніх шляхів удосконалення окресленого питання, з урахуванням існуючих проблем та умов сучасного розвитку країни. У статті проаналізовано підходи різних вчених щодо визначення сутності «особистої безпеки». Також проаналізовано чинне законодавство України з боку правового аспекту застосування фізичної сили задля реалізації виконання завдань поліцейського, одним з яких є забезпечення особистої безпеки. Проаналізовано положення окремих підзаконних нормативно-правових актів, в частині регулювання фізичної підготовки поліцейських, як елементу службової підготовки. Автор акцентує увагу на необхідності використання інноваційних засобів сприяння вдосконаленню рівня фізичної підготовки працівників правоохоронних органів, зокрема, в частині опанування навичками володіння спеціальних прийомів самозахисту.

Ключові слова. Фізична сила, самозахист, тактика самозахисту, спеціальні прийоми, поліцейський.

Anisimov Dmytro

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

THE USE OF PHYSICAL FORCE AS A COMPONENT OF POLICE PERSONAL SAFETY: WAYS TO IMPROVE

Summary. The article is devoted to highlighting the essence of the use of physical force as a component of personal security of police officers, as well as formulating new ways of improving the outlined issue, taking into account existing problems and conditions of modern development of the country. In particular, this issue concerns law enforcement officers, as they are daily confronted with the threat of crime to their lives or health, in the performance of their duties related to the protection of public order and security, protection of citizens from criminal offenses, etc. In support of the above, the author analyzed the statistics of the Prosecutor General's Office of Ukraine regarding the crime rate in Ukraine. The article analyzes the approaches of various scientists in defining the essence of «personal security». In particular, it emphasized the need for its security and environmental factors that affect the risk to the police. In particular, it emphasized the need for its security and environmental factors that affect the risk to the police. The article analyzes the current legislation of Ukraine from the legal aspect of the use of physical force for the implementation of police tasks, one of which is to ensure personal safety. Emphasis is placed on the need to cover issues such as the protection of personal safety in the performance of official duties, since, in the present, the lives and health of workers are increasingly the object of criminal misconduct. The provisions of separate by-laws, in terms of regulating the physical training of police officers as an element of official training, are analyzed. Based on the material examined, it is concluded that, despite the state-regulated issue of studying and using physical force in police service, there are still a number of unresolved issues that need immediate resolution. In this regard, the author emphasizes the need to use innovative means of promoting the improvement of the level of physical training of law enforcement officials, in particular, in terms of mastering the skills of possession of special techniques of self-defense, as well as the need to improve the experience of instructors and teachers in the future and working through future and physical training the number of internships abroad, because studying their experience, they will be able to transfer it during their training to Ukrainian police officers. It is also necessary to introduce the mandatory attendance of sports sections in hand-to-hand combat, boxing, judo and more.

Keywords: physical force, self-defense, self-defense tactics, special techniques, policeman.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, коли рівень злочинності в Україні є досить високим, важливим є питання забезпечення особистої безпеки кожного з нас. Особливо, дане питання стосується працівників правоохоронних органів, адже саме вони кожного дня, виконуючи свої службові обов'язки, пов'язані із забезпеченням охорони публічного порядку і безпеки, захисту громадян від кримінальних правопорушень тощо, стикаються з посяганням злочинців на їхнє життя або здоров'я. Так, за статистичними даними Генеральної прокуратури України за останній рік (2019) було зареєстро-

вано 1431 злочин, об'єктом посягання яких були здоров'я та життя поліцейського. Такі цифри становлять майже 60% від загальної кількості злочинів проти життя та здоров'я осіб [1]. З огляду на це, питання забезпечення особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах є вкрай важливим. Зокрема, складовою особистої безпеки правоохоронця є застосування фізичної сили, як одного з заходів примусу, визначеного Законом України (далі – ЗУ) «Про Національну поліцію» [2]. Тому, дослідження шляхів вдосконалення застосування фізичної сили, як складової особистої безпеки працівника правоохоронного органу

є вкрай важливим та актуальним, в умовах суцільного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення застосування фізичної сили поліцейськими, як складова їх особистої безпеки не є новелою серед науковців. Дослідженню окресленої проблеми присвячені праці таких видатних вчених, як А.В. Буданов, В.О. Боровик та інші. Зокрема, дослідження В.О. Боровика присвячені розробці нових методик щодо удосконалення володіння навичками застосування фізичної сили. Однак, попри значну кількість існуючих наукових досліджень, на практиці все ж таки залишаються невирішеними питання ефективності застосування фізичної сили задля забезпечення особистої безпеки поліцейськими.

Мета дослідження. Головною метою даної роботи є аналіз наукових праць стосовно даного питання, а також на основі дослідженого матеріалу визначення й окреслення шляхів вдосконалення застосування фізичної сили поліцейськими, як складова їх особистої безпеки.

Виклад основного матеріалу. Наразі, актуальним є питання ефективності виконання службових завдань працівників правоохоронних органів, а також, відповідно, створення нової моделі, яка б дала змогу значно краще забезпечувати охорону прав і свобод людини і громадянина, а також забезпечувати безпеку працівника поліції. Варто відзначити, що саме забезпечення особистої безпеки поліцейського прямо та безпосередньо впливає на покращення роботи правоохоронця.

На думку А.В. Буданова, особиста безпека залежить від таких чинників, як професійна підготовка поліцейського, наявність у працівника спеціальних знань, навичок та умінь щодо забезпечення особистої безпеки у своїй професійній діяльності. Поряд з цим, науковець поділяє її на два ризики, яким може бути завдано шкоди: фізичний і психологічний [3, с. 11].

Тож, провідним в ситуації, в якій може бути завдано фізичної або психічної шкоди життю та здоров'ю поліцейського є поняття «небезпека». Зокрема, науковці виділяють такі види небезпеки, як реальна, потенційна, провокована та уявна [4].

Тож, з огляду на викладене, ми бачимо, що особиста безпека дійсно має мати ефективний захист, як з боку самого поліцейського (володіння спеціальними знаннями, навичками, вміннями), так і з боку держави (закріплення на законодавчому рівні порядку і правил застосування різних засобів по забезпеченню особистої безпеки, зокрема фізичної сили).

Так, наразі, керівництво Національної поліції України, приділяє значну увагу по забезпеченню особистої безпеки, про що свідчать передбачені засоби самозахисту в законодавстві нашої країни, зокрема в ЗУ «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 (ст. 43, 44, 45, 46).

Зокрема, положення ст. 44 зазначеного закону уповноважує поліцейського застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою) для забезпечення особистої безпеки та/або безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує ви-

конання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [2].

Отже, для досягнення дієвості цих завдань поліцейським необхідно володіти навичками різних видів спорту, особливо таких, що пов'язані з прийомами боротьби або рукопашного бою, постійно вдосконалювати свої вміння та навички. Задля удосконалення рівня фізичної підготовки працівників правоохоронних органів, галузь фізичної культури постійно розвивається, удосконалюються прийоми існуючих видів спорту, з'являються нові види.

Важливим є те, що за час підготовки поліцейських до своєї професійної діяльності, вони проходять навчання з фізичної підготовки, яка відповідно до п. 1 Розділу IX Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України (далі – Положення), затвердженого наказом МВС України від 26 січня 2016 р. № 50, складається з загальної фізичної підготовки, яку поліцейський опановує самостійно, та тактики самозахисту та особистої безпеки (далі – тактика самозахисту) [5].

Так, відповідно до Положення навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо [5].

Тож, беручи до уваги вищевикладене, ми бачимо, що держава на законодавчому рівні закріплює не тільки право застосовувати фізичну силу в передбачених законом випадках, а ще й порядок та умови підготовки з тактики самозахисту.

Також, вважаємо за необхідне зазначити, що не менш важливу роль при підготовці тактики самозахисту зіграв досвід грузинських реформ та допомога США. Сполучені Штати Америки не тільки фінансово підтримували Україну, але й направляли своїх досвідчених інструкторів, для того, щоб вони навчали особовий склад поліції перш за все навичкам з фізичної, тактичної та вогневої підготовки [6, с. 142].

Однак, попри існування, начебто, достатньо ефективних державних заходів, спрямованих на формування та вдосконалення поліцейських навичок фізичної сили, у їх практичній діяльності все ж таки існують проблеми, пов'язані з недостатньо гарним володінням спеціальними прийомами та застосуванням фізичної сили, як заходу примусу. Так, беручи до уваги викладений матеріал, можемо сформулювати наступні причини, що зумовили виникнення окресленої вище проблеми:

- значна кількість інструкторів, які здійснюють підготовку поліції на місцях, не пройшли відповідного зарубіжного досвіду, що не дозволяє позитивно впливати на підготовку особового складу;

- значно невелика кількість часу на підготовку патрульних поліцейських, що в свою чергу впливає як на практичні, так і на теоретичні навички;

- відсутність повного матеріального забезпечення новітніми технологіями;

- відсутність чіткої концепції професійної підготовки.

Також впливають на можливість появи небезпеки такі ситуативно-психологічні чинники, як переоцінка своїх можливостей; впевненість в тому, що форма є гарантом безпеки; відсутність

почуття небезпеки; втрата пильності; перевтома, конфлікти на службі тощо.

Тож, з огляду на зазначені нами проблеми, вважаємо за доцільне визначити шляхи вдосконалення застосування фізичної сили під час забезпечення особистої безпеки:

- підвищити підготовку інструкторів, викладачів з фізичної підготовки, зокрема, збільшити кількість стажувань за кордоном для надбання професійного досвіду;
- збільшити кількість занять з фізичної підготовки;
- запровадити обов'язкове відвідування спортивних секцій з рукопашного бою, боксу, дзюдо тощо;
- на заняттях з спеціальної фізичної підготовки вирішувати різні ситуативні задачі з подоланням різного рівня опору поліцейським у парі з досвідченим інструктором, адже, у випадку відпрацювання прийомів поліцейськими один з од-

ним, часто вони піддаються, застосовують мінімум сили тощо.

Висновки та пропозиції. Таким чином, беручи до уваги наші дослідження, можна зробити висновок, що вдосконалення застосування фізичної сили, як складової забезпечення особистої безпеки поліцейського є дійсно вкрай важливим та необхідним питанням. Зокрема, наразі, у практичній діяльності працівників правоохоронних органів існує низка невирішених питань, що стосується ефективності застосування фізичної сили, як заходу примусу з метою відвернення небезпеки на поліцейського. Тож, ми запропонували певні шляхи вирішення окресленої проблеми. Зокрема, підвищити підготовку інструкторів, викладачів з фізичної підготовки, зокрема, збільшити кількість стажувань за кордоном для надбання професійного досвіду; запровадити обов'язкове відвідування спортивних секцій з рукопашного бою, боксу, дзюдо тощо.

Список літератури:

1. Генеральна прокуратура України: статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 17.02.2020).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.02.2020).
3. Буданов А.В. Педагогика личной профессиональной безопасности сотрудников органов внутренних дел : монография. Киев, 2016. 375 с.
4. Сучасні підходи до формування безпеки правоохоронних органів та особистої безпеки їхніх співробітників. Віче. 2012. № 10. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/3129/> (дата звернення: 17.02.2020).
5. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 / МВС України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (дата звернення: 17.02.2020).
6. Боровик М.О. Шляхи покращення рівня фізичної працездатності майбутніх офіцерів Національної поліції України. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2 (6 березня 2018 р.). Харків : ХНУВС, 2018. С. 140–145.

References:

1. Heneralna Prokuratura Ukrainy: statystychna informatsiia pro stan zlochynnosti ta rezultaty prokurorsko-slidchoi diialnosti. Available at: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (accessed 17 February 2020).
2. «Pro Natsional'nu politsiyu» [On the National Police] (2015) Law of Ukraine No 580-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (accessed 17 February 2020).
3. Budanov, A.V. (2016). Pedagogika lichnoy professional'noy bezopasnosti sotrudnikov organov vnutrennikh del: monograph [Pedagogy of personal professional safety of employees of internal affairs bodies]. Kviv, 375 p. (in Ukrainian)
4. Suchasni pidkhody do formuvannya bezpeky pravookhoronnykh orhaniv ta osobystoyi bezpeky yikhnikh spivrobotnykiv [Modern approaches to shaping the security of law enforcement agencies and the personal safety of their staff]: 2012. Viche. No 10. Available at: <http://veche.kiev.ua/journal/3129/> (accessed 17 February 2020).
5. Ministry of Internal Affairs of Ukraine (2016). Polozhennya pro orhanizatsiyu sluzhbovoyi pidhotovky pratsivnykiv Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny [Regulation on the organization of official training of employees of the National Police of Ukraine]: order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. No 50. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16> (accessed 17 February 2020).
6. Borovyk, M.O. (2018). Shlyakhy pokrashchennya rivnya fizychnoyi pratsezdatsnosti maybutnikh ofitseriv Natsional'noyi politsiyi Ukrayiny. Pidhotovka politseys'kykh v umovakh reformuvannya systemy MVS Ukrayiny [Ways to improve the level of physical feasibility of the official services of the National Police of Ukraine. Training of police officers in the reconstruction of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: Proceedings of the Kharkiv National University of Internal Affairs. Kharkiv, pp. 140–145. (in Ukrainian)